

Editoriál

Jednou z ťažiskových tém tohto čísla je tvorba prostredia. Odstránením železnej opony na konci osemdesiatych rokov 20. storočia sme sa zbavili olovej gule marxistických dogiem a z nich vychádzajúcich definícií pojmov a dožičili sme si voľnejšie narábanie so slovami a ich významom. Toto zdanlivé privilégium nám poskytla možno nie celkom správne interpretovaná vymoženosť západnej civilizácie nazvaná sloboda slova, ale aj nezadržateľný prílev nových informácií v rôznych svetových jazykoch, najmä v angličtine. Tu sa začalo priam žongľovanie so slovami a ich významami. Aby nedošlo k nedorozumeniu či dezinterpretácii pojmu prostredie, siahol som po renomovaných slovníkoch, aby mi pomohli pri jednoznačnom vymedzení významu tohto veľmi všeobecného a frekventovaného slova.

Krátky slovník slovenského jazyka¹ pojem prostredie definuje ako situáciu, okolnosti, v ktorom niekto žije, niečo sa deje: *pracovné, rodinné, spoločenské prostredie*. Táto stručná a jednostranná definícia jazykovedcov nás však nemôže uspokojiť, preto siahneme po iných výkladových slovníkoch. Vo Websterovom výkladovom slovníku² pod pojmom environment nájdeme tieto definície: 1. okolnosti alebo podmienky obklopujúce niečo. 2. súhrn okolností obklopujúcich organizmus alebo skupinu organizmov, napríklad a) kombinácia vonkajších fyzikálnych podmienok ovplyvňujúcich rast a vývin organizmov, b) komplex sociálnych a kultúrnych podmienok ovplyvňujúcich charakter jednotlivca alebo spoločenstva. Ak si skúsime definíciu prostredia „vygúglovať“, asi najvýstižnejšia a najstručnejšia definícia z približne 213 000 možností v slovenskom vyhľadávači je: „*Prostredie je súhrn podmienok fungovania, života. Súhrn vonkajších podmienok sa označuje ako vonkajšie prostredie; súhrn vnútorných podmienok ako vnútorné prostredie.*“

Webstrova definícia má najbližšie k rozdeleniu prostredia podľa nórskeho architekta a teoretika architektúry Christiana Norberga-Schulza, ktoré je pre architektov a urbanistov azda najvhodnejšie. Norberg-Schulz v jednej zo svojich najvýznamnejších kníh *Logika architektúry*³ rozlišuje prostredie fyzikálne, prostredie sociálne a prostredie kultúrne.

Fyzikálne prostredie predstavuje všetky hmotné a merateľné zložky prostredia, ako napríklad teplota, vlhkosť, rýchlosť prúdenia vzduchu, oslnenie, skladba ovzdušia, ale aj ráz materiálov, povrchov a predmetov, ktoré, či už vymedzujú, alebo vyplňajú dané prostredie.

Sociálne prostredie vytvárajú predovšetkým vzťahy medzi jednotlivcami alebo spoločenskými skupinami v danom prostredí. Asi najlepším príkladom sociálneho prostredia v architektúre je účel budovy alebo účel, na aký sa využíva určité miesto. Účel je väčšinou výsledkom rozhodnutia jednotlivca alebo spoločenstva, alebo výsledkom vzájomnej dohody. Podobne je to aj s kultúrnym prostredím, ktoré je však nositeľom istých nadčasových, trvalých hodnôt.

V tomto čísle nášho periodika ALFA sú príspevky venované tak tvorbe fyzikálneho prostredia (Kotradyová, Holocsy), ako aj tvorbe sociálneho prostredia (Špaček, Keppl) i kultúrneho prostredia (Sajdáková, Staněková). Zaujal ma príspevok študentky Bc. Kataríny Bútorovej o environmentálnej etike, ktorý začína citátom o úcte k životu humanistu a nositeľa Nobelovej ceny Alberta Schweitzera. Pri diskusii o tvorbe prostredia mi však napadá iný citát, ktorý sa mi zdá vhodný na záver tohto editoriaľu. Anglický spisovateľ Gilbert Keith Chesterton povedal: „*Existujú dva druhy vandalov. Jedni ako tí v staroveku, ktorí búrali, druhí ako tí dnešní, ktorí stavajú.*“

Julián Keppl

¹ Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava 1997.

² Webster's New Riverside University Dictionary, The Riverside Publishing Company, Boston 1984.

³ V nemeckom vydaní vo vydavateľstve Ullstein z roku 1965 je titul *Logik der Baukunst* (Logika architektúry), v anglickom vydaní v MIT Press v roku 1968 je názov knihy *Intentions in Architecture* (Pravý zmysel architektúry).